

Hogyan hal meg egy magyar szerkesztő Amerikában?

Visszaemlékezés Dessewffy Sándor 16 év előtti elhunytára, aki a chicagói "OTTHON" és a "WISCONSINI MAGYARSÁG" alapítója volt

Hálnak a magyar szerkesztők, egyre hálnak... Erről szóltott egy mult heti bus elégiánk, melyben egyszerre három magyar ujságos és író halálát sirattuk el csendesesen. Időszerűnek találjuk hát, hogy pillantást vessünk visszafelé lapunk egykori alapítójának és első szerkesztőjének halálára, akinek koporsója felett 16 évvel ezelőtt, sok más jó magyarral együtt mi is fájdalmasan könyveztünk.

Mindenek előtt leközzöljük itt azt az írást, melyet temetése utáni számunkban irtunk róla, melyből késői tanulságul kiviláglik, hogy a magyar lapszerkesztés virágos fáján már akkor is sokkal több volt a tövis, mint a róza. Ime, alább kezdődik az akkor gvászkeretben megjelent méltatás, melynek minden szava hü tükre volt Dessewffy Sándor életének és küzdelmeinek.

"EGY MAGYAR SZERKESZTŐ HALÁLARA"

"Még ujévi jókívánságoktól voltak hangosak az utcék, vigtársaságok voltak oszladozóban, midőn szállóbeli szobájába bekopogtajott a nagy Kaszás, hogy őseihez szólítsa Dessewffy Sándort. Olyan csendesesen, olyan halkán távozott, mint amilyen csendesesen élt itt ebben a városban, ahová vagy három évtized előtt jött magyar lapot szerkeszteni.

Magyar ujságírónak lenni Amerikában, ebben benne van a lemondás sok minden változata. Amikor Dessewffy Sándor ezt a hivatást választotta, tudta, hogy tövisekkel teleszórt utnak indul, de szent lelkesedéssel, a hívők fanatizmusával akarta szolgálni fájának, nemzetének ideszakadt véresejtjeit. Pedig nem írásvetőnek indult, hanem mint a magyar történelemben oly jelentős szerepet vitt Dessewffy nemzetség tagja, eredetileg a diplomáciai pályára készült. A háboru előtti, fénytől ragyogó Bécsben sikerrel végezte el a Konzuli Akadémiát, mégis hajlama és a szabad pályákon való érvényesülési vágya az Egyesült Államokba vonzotta.

Bár magyar Amerika ugyan csak nélkülözte akkoriban a vezetésre alkalmas egyőneket, a tarkeői és csetneki Dessewffy nemzetség ideszármazott vére soha nem vágyott vezető szerepre, hanem mint fajtáját mélyen szerető magyar alázas lelkesedéssel, tollal kívánta szolgálni azt. Természete a magányt kedvelte, egyletekbe, gyűlésekre nem járogatott, de minden érdekelte, ami a magyarsággal kapcsolatos volt. Amint nem lelkesült a társas-

élet iránt, csakugyan nem igen voltak kimondott barátai. Nem annyira zárkózott lélek, mint inkább tulzottan szemérmes és érzékeny volt. Dacára annak, hogy mint évtizedeken keresztül működő hírlapíró ugyan csak sokszor láthatta az emberi cselekedetek árnyék oldalait, személyében mindenkor megmaradt annak a tiszta hitű gyermeki léleknek, aki inkább széppnek és jónak akarta látni a dolgokat mint azok valójában voltak. Sok kesertiség és sok csalódás dacára olyan adag optimizmussal folytatta a létért való nehéz küzdelmet, ami irigylésreméltó volt és tiszteletet parancsolt.

Kiváló nyelvtudása, sok titkolt pompás kvalitása révén ebben az országban, csakugy mint a rég nem látott szülő hazában, gondoktól mentes, szép pozíciókat kaphatott volna, de az őrhelyére állított katonai hűségével, szó szerint véve, kitarított haláláig.

Törékenynek látszó szervezeteben erős lelket viselt mely kemény megpróbáltatásnak volt kiteve néhány esztendő előtt, amikor aránylag rövid időn belül egymásután vesztette el forrón szeretett feleségét, édesanyját és egyetlen fivérét. Nemzetsége országbirakat, püspököket, hadvezéreket adott Magyarországnak és a nagy világba szerte szóródott Dessewffyek is diszt szereztek ennek a névnek, mire példa a Nagyságos Fejedelmmei Franciaországba emigráltak több, tábornoki rangot elért tagja.

A sok évszázados törzs szívósága, nemzete jövőjében, annak történelmi hivatottságában való hitet olyan gazdagsággal virágoztatta Dessewffy Sándorban, hogy üditőleg ontotta a mindig akadó kishitűek lelkébe a magyar Feltámadás Evangéliumát.

Nem volt szónok és irtózott a nyilvános szerepléstől. A chicagói magyarság talán összevissza egyszer hallhatta a pódiumon, amikor az 1926 esztendőbeli Eucharisztikus Kongresszuson a burnsidei Magyar Házban köszöntötte néhai Chernoch János biboros-hercegprimást. De amikor a magyarságot fel kellett rázni, akkor szinte lázban égett és addig nem volt pihenése, amíg valamilyen eredményt nem látott. A meghodogult nagyságát és szerénységét igazolja, hogy minden elért sikeréért szívesen engedte át másoknak az ünnepeket, ő maga csendesesen meghúzódott a háttérben.

Kassa visszatérése külön ünnepet jelentett neki, aki ott végezte iskolái egy részét, de Eperjeshez kapcsolták ifjúsá-

gának szép emlékei. Szilveszter éjszakáján, mikor milliók mámoros hangulatban ünnepezték az ujesztendő beköszöntését, Dessewffy Sándor talán emlékeivel azokban a bájos felvidéki helyiségekben kalandozott, melyeknek csucos házikóiból meghitt meleség árad a havas téli éjszakákba. Kis templomokból ezüstös harangszó szavát hallhatta amelyek hívó csilingelésére lelke elindult a Teremtő számolýához vezető nagy utra. Áldás és békesség kísérik emlékét."

KLEIN KÁROLY

A 16 év előtti írást még néhány észrevétellel ki kell egészítenem:

Dessewffy zárkózottságát mélyen jellemzi, hogy még Szilveszter este is otthon maradt. Az orvosi látélet szerint ében éjjél körül halt meg. Mikor másnap újév reggelén bekopogtattak szobájába, ott ült felöltözve a nagy karosszékben, mintha aludna. Félig kezében, félig ölében a Wisconsini Magyarország gazdag tartalmu újévi száma volt. A manager, aki bekopogtatott hozzá, hogy boldog újévet kívánjon neki, meglepődött, hogy Dessewffy nem válaszolt. Megérintette és akkor fedezte fel megdöbbenve, hogy Dessewffy halott.

Mikor zsebeit átkutatták, HAT CENTET és egy lezárt levelet találtak benne, melyet egyetlen, Iowaban, vagy Nevadában élő leányához intézett. Ez a levél arra volt jó, hogy táviratot lehetett küldeni leányához, aki repülőgépen érkezett Chicagoba, hogy a temetési előkészületeket megtehesse. Medgyessy akkori főkonzul Magyarország halottjának tekintette Dessewffy Sándort és a magyar főkonzulátus költségén temettette el. Sokat tudnék még Dessewffyról írni, de erre talán majd egy más alkalommal kerül sor. Itt még csak arra a kérdésre felelek, "Hogyan hal meg egy magyar lapszerkesztő?"

Ugy, hogy HAT CENTET találnak a zsebében.

Sz. I.

*Azt mondták róla,
hogy lapját csak annyi
példányban nyomatta,
amennyi hirdetője
volt is egy pár
cserepéldány*

